

Zájmové vzdělávání seniorů 65-74 let

Jana Špalková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana Špalková**
Osobní číslo: **H11142**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů
v neziskové sféře**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Zájemové vzdělávání seniorů**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.
**Vymezení teoretických východisek z oblasti andragogiky, gerontagogiky, gerontologie
a zájemového vzdělávání seniorů.**
Příprava metodiky výzkumné části.
Použití metody kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Vyvození závěrů na základě výsledků, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAŠKOVCOVÁ, Helena. Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi. Praha: Galén, 2012. ISBN 978-80-7262-900-8.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

POKORNÁ, Andrea. Komunikace se seniory. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3271-8.

ŠERÁK, Michal. Zájmové vzdělávání dospělých. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

VIDOVIČOVÁ, Lucie. Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4627-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan Kalenda, Ph.D.**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **22. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 22. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.4. 2014

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou zájmového vzdělávání seniorů od 65 do 74 let. Práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou.

V teoretické části jsou charakterizovány pojmy, jako je stáří, stárnutí, biologické a psychologické změny ve stáří, odchod do důchodu, rodina, adaptace na změnu v životním stylu. Zaměřuje se na zájmové vzdělávání seniorů ve Znojmě. Praktickou část tvoří dotazníkové šetření a statistické ověření hypotéz. Cílem praktické části je zjistit jakým formám zájmového vzdělávání se věnují senioři ve věku 65 - 74 let ve Znojmě.

Klíčová slova: stáří, stárnutí, senior, zájmové vzdělávání, kvalita života, důchod

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the issues of leisure education of seniors, aged 65 to 74 years. The diploma thesis is divided into two parts, the theoretical and the practical one.

The theoretical part of the thesis defines the terms, such as agedness, ageing, biological and psychological changes of old age, retirement, family, adaptation to lifestyle changes. It focuses on the leisure education of seniors in the town of Znojmo. The practical part consists of a questionnaire survey and statistical verification of hypothesis. The aim of the bachelor thesis is to find out the forms of leisure education pursued by seniors, aged 65 to 74 years, in Znojmo.

Keywords: agedness, aging process, senior, leisure education, quality of life, retirement

Poděkování:

Děkuji Mgr. Janu Kalendovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za vstřícný přístup, cenné podněty, rady a připomínky. Poděkování patří také všem seniorům ze Znojma, kteří se zúčastnili výzkumu, a bez kterých by tato práce nevznikla. V neposlední řadě bych poděkovala svým dětem, rodině a přátelům za jejich pomoc a podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SENIOŘI VE SPOLEČNOSTI	11
1.1 SENIOŘI A STÁRNUTÍ	11
1.2 STÁŘÍ	11
1.3 BIOLOGICKÉ A PSYCHOLOGICKÉ ZMĚNY VE STÁŘÍ.....	12
1.4 ODCHOD DO DŮCHODU, ADAPTACE	13
2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	16
2.1 VZDĚLÁVACÍ AKTIVITY, RODINY SENIORŮ	16
2.2 MOTIVACE	17
2.3 POTŘEBY, ZÁJMY A CÍLE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	18
2.4 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ	20
2.5 FORMY A ZPŮSOBY ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	20
3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ NA ZNOJEMSKU	24
3.1 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ VE ZNOJMĚ	24
3.2 OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ.....	25
3.3 SPOKOJENOST SENIORA	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	29
4.1 VŠEOBECNÝ CÍL	29
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	29
4.3 PRACOVNÍ HYPOTÉZY	29
4.4 METODY VÝZKUMU.....	30
4.5 CHARAKTERISTIKA VÝBĚROVÉHO SOUBORU	30
4.6 UNIVARIAČNÍ ANALÝZA	30
4.7 BIVARIAČNÍ ANALÝZA.....	49
5 VERIFIKACE HYPOTÉZ	56
6 ANALÝZA DAT	58
6.1 POTVRZENÍ PRAVDIVOSTI HYPOTÉZ.....	58
6.2 SHRnutí VÝSLEDKŮ, DISKUSE.....	59
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	60
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
INTERNETOVÉ ZDROJE	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
SEZNAM CIZOJAZYČNÝCH NÁZVŮ	67
SEZNAM TABULEK	68
SEZNAM PŘÍLOH	70

ÚVOD

Zájmové vzdělávání je nedílnou složkou v životě každého člověka už od dětství. Od 80. let se vzdělávání považuje za věc, která se týká jen nás samotných. Nikdo jiný už nerozhoduje. Je na naší vůli jak pojmem rozhodnutí uskutečňovat vlastními silami rozvoj svých schopností a dovedností a také radostí z nových myšlenek a poznatků. Ty se pak mohou prolínat celou naší profesní i životní kariérou a mohou být zúročeny i na konci etapy našeho produktivního života.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na současnou podobu zájmového vzdělávání seniorů ve věku od 65 do 74 let ve Znojmě. Jedná se o seniory, kteří buď pracují jen příležitostně nebo na zkrácený úvazek nebo již nepracují vůbec. Senioři, jež hledají další smysl svého života, způsob seberealizace, s chutí zkoušet nová poznání, tedy věci, na které dříve nebylo tolik času, nebo se jimi nemohli z jakéhokoliv důvodu věnovat. Odborníci doporučují seniorům stanovení nějakého programu nebo další povinnosti, které je nenechají zahálet a přemýšlet nad nemocemi, nad bolestí a myšlenkami z nadbytečnosti nebo přítěží v rodině. Hledáním možností a zapojení do pravidelnosti v návštěvách zájmového vzdělávání nebo zájmových aktivit, znamená pro seniora také nezůstat sám, být s jinými stejně starými nebo mladými lidmi v kontaktu a sdílet s nimi své i jejich starosti a radosti.

Práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část se skládá ze tří kapitol. V první kapitole se seznámíme s pojmy, jako je stárnutí, stáří a senior, s jeho psychologickými a biologickými změnami, spojené s odchodem seniora do důchodu a adaptací v životě. Druhá kapitola je spojena se vzděláváním seniorů, jejich potřebami, motivací ke vzdělávání a významu. Dále v této kapitole uvádíme formy a způsoby zájmového vzdělávání seniorů. Ve třetí kapitole se věnujeme demografickému vývoji ve Znojmě a možnostmi zájmového vzdělávání seniorů v této oblasti.

Cílem práce je zjistit a také popsat zájmové vzdělávání seniorů ve Znojmě, co je v jejich seniorském věku nejvíce zajímavé, baví a jaké možnosti těchto aktivit ve svém regionu mají. Dále budeme zjišťovat, jak zájmové činnosti působí na tuto věkovou kategorii seniorů, jak je senioři dokážou využít a jestli nabídky forem a způsoby vzdělávacích akcí využívají rádi.

Praktická část je tvořena dotazníkovým šetřením a statistickým ověřováním hypotéz. Na základě výsledků průzkumu najdeme doporučení pro praxi, zaměřenou na zefektivnění činnosti zájmového vzdělávání seniorů ve Znojmě.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SENIOŘI VE SPOLEČNOSTI

1.1 Senioři a stárnutí

Z historických záznamů víme, že v lidské společnosti vždy existovali nejen mladí, ale i staří lidé. Avšak seniorů nebylo nikdy tolik jako dnes a určitě se v budoucnu počty stařích lidí ještě zvýší. Lidstvo tedy čekají sociální změny, ve kterých budou hrát velmi důležitou roli senioři (Vidovičová, 2008, s. 126).

Pacovský (1990, s. 16) uvádí, že věk je důležitou charakteristikou člověka a měřítkem pro určení stáří, které nastupuje kolem šedesátého roku věku člověka a rozděluje věkové kategorie stáří podle kalendářního věku:

- 60 – 74 let: rané stáří, předpolí stáří
- 75 – 89 let: vlastní stáří
- 90 a více let: dlouhověkost

Stárnutí můžeme tedy považovat za přechodné období mezi dospělostí a stářím. Biologické stárnutí přichází u většiny lidí v období 60 -75 let věku. (Pacovský, 1990, s. 16)

Dle Pacovského (1990, s. 29 - 31) existuje mnoho teorií a hypotéz, proč vlastně člověk stárne, jaké jsou příčiny stáří. Celý proces stárnutí je geneticky daný program, který je ovlivňován určitými faktory zevního prostředí. Hledají se jednotlivé geny, které mají v programu stárnutí řídicí roli. Stárnutí je tedy velmi složitý děj.

1.2 Stáří

Stáří je obecné označení pozdních fází ontogeneze. Poslední vývojovou etapou se tímto uzavírá a završuje lidský život. Jde o projev a důsledek involučních změn funkčních a morfologických, které probíhají druhově specifickou rychlostí s hlubokou vnitřně individuální variabilitou, vedoucí k typickému obrazu fenotypu stáří. (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 19).

Vágnerová ovšem podotýká, že stáří přináší mnoho nových zkušeností a je jen na nás, jak se s tímto vývojovým úkolem vyrovnáme, jak ho užijeme a jak jej zvládneme. Na začátku raného stáří si lidé uvědomí nevyhnutelné přibližování stáří a zatím jen menší starosti s ním spojené. Většina seniorů v raném stáří udržuje své tělesné i duševní schopnosti. Je stále schopna žít nezávisle a spokojeně. Dokonce můžeme říci, že jde o nejsvobodnější část života bez povinností pečovat o své rodiče nebo děti. Toto vědomí může znamenat větší

svobodu v rozhodování o sobě, ale také může být zátěž, pokud jsme si nedokázali vytvořit náplň svého dosavadního života. (Vágnerová, 2007, s. 302)

1.3 Biologické a psychologické změny ve stáří

Stáří je však přirozené a dá se předvídat. Prochází změnami, které se vyznačují různou variabilitou a rychlostí tohoto procesu. Je to náš fyzický obraz, stavy bez energie, duševních schopností a společenského života. Tyto změny jsou ve většině případů vnímány jako ztráty, které nás nutí vzdání se určitých situací. Je těžké, ale nutné přijmout nové role a omezené schopnosti a ztráty nezávislosti. (Tošnerová, 2009, s. 14)

Je jisté, že se v období stáří různě mění také psychické funkce. Některé změny jsou podmíněny biologicky, jiné důsledkem psychosociálních vlivů a mnohdy jde o výsledek jejich interakce. Doba, rychlost a způsob těchto změn je však u každého jedince rozdílná. (Vágnerová, 2007, s. 315)

Reakci na stáří vystihuje Pacovský (1990, s. 41- 42) v pěti způsobech:

Konstruktivnost – smíření se s faktem stáří a stárnutí, soběstačnost, možnost realizace určitých plánů a cílů. Senior se přizpůsobuje a toleruje. Bere život takový, jaký je. Je spokojený z prožitého života, má zájem o budoucnost a neztrácí „program“.

Závislost – objevuje se více pasivity a závislosti – „nechť se o mě postarají“. Takový člověk je sice vyrovnaný, není však ctižádostivý. V psychických a fyzických aktivitách nemá radost a uspokojení, rád odpočívá a z narušení pohodlí podezřívá nové známosti. Je pasivně tolerantní.

Obranný postoj - zaujímají lidé, kteří byli profesionálně i společensky úspěšní, zapojovali se v činnostech společenských organizací. Jsou hrdí na svou soběstačnost, odmítají pomoc v pocitu závislosti na druhých s myšlenkou, že nejsou staří. Stáří si nepřipouštějí, brání se. Teprve objektivní okolnosti je donutí k akceptaci stáří.

Nepřátelství – v této kategorii jsou lidé, kteří již v předcházejícím životě svalují vinu za své neúspěchy na jiné. V jednání s lidmi byli podezřívaví a agresivní. V hodnocení a v postojích jsou neústupní a dávají najevo svůj velký odpor k představě stáří. Odchod do důchodu považují za svůj „černý den“ a odkládají jej, jak to jde. Jednání, postoje a motivy jsou zmatené, hledají proto zdůvodnění a výmluvy. Na vše reagují mrzutě a k mladým lidem jsou nepřátelští, protože jim závidí.

Sebenávist - člověk v této skupině se liší tím, že nepřátelství obrací vůči sobě samému. Svůj předcházející život vidí kriticky a pohrdavě, bez touhy prožít život znovu. Jeho společ-

čenský a ekonomický standard je sestupný, je pasivní, někdy depresivní. Smiřuje se sice s faktem stáří, ale bez zaujetí konstruktivního postoje. Je nepraktický, pesimistický, považuje se za oběť okolností a rád přehání své tělesné i duševní neschopnosti. Zanedbává společenské styky, cítí se osaměle a zbytečně. V pocitu, že už si života užil, nezávidí mladým lidem. (Pacovský, 1990, s. 41- 42)

Ve stáří se také objevují i změny, které jsou vzestupného charakteru, tedy změny k lepšímu, pozitivnějšímu. Starší člověk nemá kam pospíchat, je trpělivější, klidnější a rozvážnější. Má stálé názory a vztahy, také více toleruje chyby druhých lidí. Úsudky seniora bývají s nadhledem a rozhledem. Na základě svých pestrých životních zkušeností se starší lidé dovedou dívat na věci z různých hledisek, více přemýšlí a lépe si informace pospojují a nacházejí různé analogie. (Suchá, Jindrová, Hátlová, 2013, s. 14-16)

Pacovský (1990, s. 40) se přiklání k optimistické myšlence, že v psychice při stárnutí a stáří neplatí, že všechny změny směřují k horšímu. Často například zvyšují vytrvalost, zvláště v monotónní tělesné i duševní činnosti, zlepšení rozvahy, stupňuje se trpělivost a pochopení pro motivy jednání se stejně starými i mladšími lidmi. Starý člověk je pevnější ve svých názorech i ve svých vztazích. V jednání je obezřetnější a opatrnější.

Vágnerová (2007, s. 343) dodává, že se od seniorů vlastně už tolik neočekává. Jejich nároky, jak ve společnosti, tak v soukromí, jsou menší a také se nemusí k ničemu nutit. Tím dochází k uvolnění a lepšímu přizpůsobení novým, již méně náročným podmínkám v životě seniora.

1.4 Odchod do důchodu, adaptace

Velká změna v přerušení a ukončení pracovní činnosti seniora, na níž byl zvyklý, která přinášela určité uspokojení, je také zásahem do sociální komunikace. Oslabují se tím přátelské vztahy, které se někdy i po celá léta při práci tvořily. Sociální status seniora je oslaben i ekonomicky, je nucen opatrně hospodařit. Odchodem dětí z rodiny a odchodem do důchodu se spouští v myšlení seniorů hodnocení života. Senior začíná uvažovat o smyslu života v předchozím období s vědomím, že už není možné vést život jiným směrem nebo na tom, co už bylo, něco změnit. K tomu všemu jde předejít přípravou z doby minulé, například ve formách zájmových činností se členy v malé skupince spojované společným zájmem. (Čáp, Mareš, 2001, s. 240)

Vágnerová (2007, s. 303) chápe tuto skutečnost a dodává, že v období odchodu do důchodu může docházet ke kolísání pocitů kompetentnosti a osobní pohody a jejich střídání pocitů marnosti i nedostatku motivace a energie, že postupné smiřování s realitou stárnutí vede seniory ke zpomalení životního tempa, uvědomění si úbytku sil a redukci aktivit a zájmů. Starší člověk se odchodem do důchodu nezaměřuje na výkony, už necítí povinnost udržovat své profesní postavení nebo tlak společnosti a tak si může dovolit realizaci svých nenaplněných zájmů a potřeb.

S tím souhlasí Beneš (2008, s. 89) a uvádí, že senioři už nejsou tak zaměřeni na výkony, které neměly skutečnou vnitřní hodnotu. Své postavení v profesi čím dál méně udržují hlavně po odchodu do důchodu. Mohou si tím dovolit dělat vše, co je zajímavé. Už je jen na nich jakou volbu budou preferovat, jestli půjde o univerzitu třetího věku, včelaření, zahradničení nebo cestování. Už není potřeba odvádět práci společnosti, ale zaměřit se na své potřeby.

Podle Smékala (2002, s. 266) je zvládání nových úkolů a různých situací v životě člověka tvořeno rysy, stavy a procesy, které jsou pojmenovány jako dynamismy adaptace a zvládnutí. Adaptace rozlišuje na objektivní a subjektivní. Objektivní – souvisí s tím, jak je člověk zakořeněn ve světě své rodiny a světě práce. Subjektivní – vyjadřuje spokojenost ve vztazích, v pocitu štěstí nebo nespokojenosti. Dále uvádí, že se objektivní a subjektivní adaptace posuzuje podle toho, jak se senior naučil žít sám se sebou, jak sám sebe akceptuje a jak dovede svůj život řídit. V těchto kompetencích a dovednostech je důležitá úroveň osobnosti a vyrovnanosti člověka s určitou akceptací sama sebe. (Smékal, 2002, s. 266)

Uvědomíme-li si, že stárneme, začíná vlastní problém naší reakce a adaptace na stáří. Pacovský zdůrazňuje, že někomu se daří lépe, dalšímu hůře zvládnout a překonat sérii zátěží a krizí, které se stářím přicházejí, například odchod do důchodu, méně společenského života, ztrátu životního partnera, ztrátu samostatnosti a růst závislosti nebo očekávání smrti. Osobnost člověka je v životě důležitým faktorem. (Pacovský, 1990, s. 40-41)

Vágnerová (2007, s. 306) také výstižně uvádí, že adaptace na stárnutí může mít různý časový průběh, závislý na vnějších stresových faktorech a změně psychického stavu. Právě zvládnutí tohoto těžkého stavu je možné aktivizovat obranné mechanismy přiměřeně a účelně jen s určitými schopnostmi a motivací.

Odchod do důchodu řeší podle Vágnerové (2007, s. 360) častěji pozitivně více ženy. Ztráta profese u ženy není tak palčivá jako u mužů. Ti se na svou profesi zaměřují více a odchod

do důchodu je proto pro muže tíživější. Ženy nacházejí svou důležitost ve vedení domácnosti a v péči o děti a vnoučata.

Podle Wolfa (1982, s. 43) ale záleží, zda je nebo není žena vdaná, zda je zvyklá vést domácnost nebo se realizovala ve své práci a zdůrazňuje, že do důchodu se více těší manuálně pracující a méně zase lidé duševně pracující.

Odchodem do důchodu se život seniora natolik změní, že je potřeba určité přípravy a odhodlání čelit problémům, kterých bude jistě mnoho. Starší člověk by se měl obávat všech faktorů, které seniorská léta přinášejí. Je jisté a především nutné předejít čas a informovat se v nejbližším okolí, čím a jak se senioři baví, v čem a jak se vzdělávají a které činnosti jim dělají největší potěšení.

2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Už z antropologických výzkumů a údajů je možné zjistit a informovat se o nejrůznějších lidských zvycích a obyčejích, o jejich rodinných životech, tělesných zvláštностech a manželstvích všude na světě kdysi a dnes. Zítřka už ale bude důležitější, větší a bezpečnější systém v teorii i v praxi života. Záleží na tom, jaké principy a zásady celoživotní výchovy a vzdělávání uplatníme. Lidský život má smysl a vede k poznání, že na tomto světě nežijeme jen pro sebe, ale také pro druhé. (Wolf, 2004, s. 117-118)

„Celoživotní, nepřetržité vzdělávání není ani možné, ani nutné, celoživotní učení možné a nutné je.“ (Beneš, 2008, s. 54)

Senioři jsou specifickou skupinou ve vzdělávání. Jsou to často zájmové činnosti a volnočasové aktivity, na které chodí senior dobrovolně a rád. V souvislosti se vzděláváním seniorů můžeme říci, že jeho významným činitelem je vyšší kvalita života, spojená s udržení intelektu. Je to něco, co senior získá navíc, co ho posune o krůček výš v zachování svých schopností čelit nástrahám života v seniorském věku. (Ondráková a kol., 2012, s. 33)

2.1 Vzdělávací aktivity, rodiny seniorů

Aktivity seniorů by měly být důležitou součástí života. I ve vysokém věku snižuje jakákoliv aktivita negativní procesy stárnutí. Fyzická nečinnost a zahálení funkcí v mozku, vede starší osoby ke stále větší závislosti na druhých. Musíme však volit individuální přístupy k jedincům. Co jednoho baví, nezajímá druhého. Je proto důležité, aby si senioři mohli vybrat z různých druhů činností. U aktivit je také velice důležitý kontakt s druhými vrstevníky. To prospívá v odtržení osamělosti a izolace seniora. Aktivity mohou přinést starým lidem soustředění na jinou činnost, a tím se zbaví chmurných myšlenek, jako jsou zdraví, bolest nebo samota. Potřeba uznání a seberealizace uspokojí některé tzv. vyšší potřeby seniorů. Člověk, který už nemůže pracovat, by měl mít ještě nějaké další činnosti. Odmítání aktivit může nastat i ve špatné schopnosti komunikace mezi seniory, empatie a při konfliktních situacích, kdy si dva lidé prostě „nesednou.“ (Suchá, Jindrová, Hátlová, 2013, s. 13)

Dle Suché, Jindrové a Hátlové (2013, s. 13) jsou i pozitivní přínosy aktivit seniora důležité, a to:

- seberealizace, radost, zábava, potěšení,

- kontakty s jinými lidmi, komunikační schopnosti, pocity přijetí sama sebe,
- dny, jdoucí do určitých úseků,
- udržení si psychických i fyzických schopností, soběstačnost.

Nejdůležitější složkou identity seniora je ale rodina. Pro seniory ve vyšším věku, je rodina ještě o něco významnější, než dříve. Starší člověk se více upíná k partnerovi, svým dětem a jejich dětem a především k domovu. I v této oblasti dochází k postupné proměně. Vztahy k dětem bývají silné. Staří lidé tohoto věku si dost často vylepšují svůj život kladnými vlastnostmi a úspěchy svých potomků, které považují také za svou zásluhu, protože děti jsou součástí jejich života. Narodili se přece právě jim a oni je vychovali. (Vágnerová, 2007, s. 307)

Vágnerová (2007, s. 384) dále zdůrazňuje, že vztahy seniorů s jejich potomky procházejí změnami. V průběhu stárnutí rodičů narůstají pozitivní vazby téměř bez konfliktů. Záleží na prožitém dětství, stylu života, úrovni vzdělání a pohlaví obou generací.

2.2 Motivace

Senioři mají své nabyté životní zkušenosti a strategie v řešení problémů, které mladí lidé ještě nemají. Zkušenosti ze zklamání a životních krizí vedou k určitým kompetencím a schopnostem těchto lidí. Tyto schopnosti, dovednosti a kompetence seniorů nezanikají, pokud jsou vzděláváním ve spolkovém a klubovém životě aktivně použity ve formě rad a poradenství. Motivace dalšího vzdělávání seniorů záleží ve velké míře na dosaženém vzdělání, na druhu i na dřívější účasti na dalším vzdělávání, na zájmu rozvíjet se a zabývat se různými oblastmi vědění v rodině, politice, kultuře i v prosazování zájmů seniorů. Senioři často touží po sociálních kontaktech, udržení tělesných a intelektuálních sil ve snaze najít další smysl života. Vzdělávání je také zájem o poznání, radost a zvědavost. Nejčastěji se senioři učí pomocí přátel a médií. Je důležité, aby jim bylo co nabídnout. Například univerzity třetího věku dokazují, že se počty zájemců v této věkové kategorii stále zvyšují. (Beneš, 2008, s. 90)

„Motivace je jednou ze složek psychické regulace činnosti: zajišťuje fungování učení, aktivizuje kognitivní a motorické systémy k dosahování určitých cílů, tj. podněcuje chování, které udržuje dynamický růst osobnosti a její vnitřní rovnováhu.“ (Nakonečný, 1996, s. 8)

Motivace je v důsledku také touha po dosažení určitého cíle, který může být různý, konkrétní nebo obecný. Důvěra ve vlastní schopnosti a vlastní potřeba dosažení změny je dů-

ležitým komponentem motivace. V praxi – zvláště v rezidentních zařízeních pro seniory bývá někdy obtížné některé seniory k aktivitám přesvědčit. Měli bychom zkusit alespoň nějakou aktivitu, možností je více a každý má jiný způsob motivace. (Suchá, Jindrová, Hátlová, 2013, s. 19)

Šerák (2009, s. 54) podotýká, že svobodou výběru a účast na zájmových činnostech je známkou, že je jedinec podnícen určitým motivem. Zájmové vzdělávání začíná tam, kde určitá činnost pro lidského jedince přestává být existenční povinností.

Beneš (2008, s. 90) pravdivě dodává, že motivy ke vzdělávání nejsou člověku dané na celý život. Začínají se vyvíjet v rané socializaci a jsou výsledkem učení ve škole. Právě tyto zkušenosti jsou pro dospělého problém, který ho odrazuje. Motivory lidí z různých sociálních vrstev nejsou vždy stejné. Dospělý se většinou učí pro řešení konkrétních problémů.

Faktorů, které ovlivňují účast dalšího vzdělávání dospělých je hned několik:

- společenské klima
- téma, výzvy
- vztahy v okolí
- životní situace
- osobnost člověka, jeho charakteristika. (Beneš, 2008, s. 83)

2.3 Potřeby, zájmy a cíle vzdělávání seniorů

Potřeby a cíle ve vzdělávání seniora, jsou důležitou složkou v jeho životní etapě. Beneš uvádí, že mezi staršími, ale i ostatními lidmi jsou velké rozdíly v psychických a kognitivních schopnostech a dovednostech, zájmech a potřebách. Tyto rostoucí rozdíly jsou závislé i na různých životních situacích jako jsou zdravotní stav, bydlení, dosažení vzdělání, finančního zajištění nebo úrovně sociální integrace jedince. Senioři jsou schopni se motivovat k učení na základě vzájemného působení osobnosti a životní situace. (Beneš, 2008, s. 89).

Armstrong poznamenává: „Aby byli motivováni, musejí vzdělávající se lidé nalézat ve vzdělávání uspokojení. Ke vzdělávání bývají nejochotnější, jestliže to uspokojuje jednu nebo více jejich potřeb. A na druhé straně, i nejlepší programy vzdělávání mohou selhat, jestliže je jejich účastníci nepovažují za užitečné“. (Armstrong, 2007, s. 462)

Proto je důležité, aby každá vzdělávací akce byla vybrána tak, aby splnila požadavky seniorů. Na základě této skutečnosti, lze stanovit konkrétní cíl, čeho má být dosaženo, co se očekává, co by měli účastníci umět. Cíle rozlišujeme heterogenní - vzdělávací aktivita a autonomní - motivace, očekávání a potřeby. (Šerák, 2009, s. 56)

Potřeby jsou dle Šeráka (2009, s. 48) projev nedostatku něčeho, co člověk potřebuje nebo po čem touží. Tyto potřeby mají motivační funkci a můžeme je dělit na:

- potřeby fyzické
- potřeby sociální
- potřeby psychické

nebo také:

- potřeby primární – které by měly být uspokojeny jako první a jsou vrozené
- potřeby sekundární - které jsou získané a obohacují náš život (Šerák, 2009, s. 48).

Na potřeby je nutné se dívat i z jiných pohledů. Jednak je to pohled ekonomický, kdy je tato potřeba hybnou silou při rozvoji hospodářství. Ta se orientuje spíše na celou společnost lidí. V tomto případě lze také hovořit o potřebách materiálních a nemateriálních. Dále z pohledu sociologického, kdy je potřeba ovlivňována převážně kulturou, vzděláním, finančními příjmy nebo tradicemi. (Šerák 2009, s. 49)

U některých seniorů je však potřeba učení snížena a starý člověk přechází na stereotyp. Nemá rád nové informace a změny v okolí navozují dezorientační pocity. Starší lidé si uvědomují, že už nestačí na mladé ani v tempu ani v jiných zájmech. Obrací se většinou k vlastní generaci a lepším pocitem sounáležitosti. Často vzpomínají, schovávají staré věci, fotografie, dopisy z mládí, knihy a filmy. (Vágnerová, 2007, s. 354)

Výzkumy také dokazují, z jakých důvodů se někteří lidé nechtějí zúčastnit dalšího vzdělávání, a to z nedostatku času, špatných zkušeností ve škole, z finančních důvodů, z důvodu hlídání potomků, nedostatku sebedůvěry, nedostupnosti možnosti se vzdělávat nebo špatně zvoleného času vzdělávacích akcí. (Šerák, 2009, s. 18)

Cílem bilancování starších lidí je vyrovnání vztahu ke světu i k vlastnímu životu. U seniorů je důležité najít smysl zbývajícího života, přizpůsobovat se novým problémům a nepříznivým změnám. To vše v době, kdy jsou jejich kompetence vlivem stáří více, či méně limitovány. Je důležité zaměřit se jen na to, co je skutečně významné, naučit se těšit z toho, co zůstalo zachováno a akceptovat to, co nelze změnit. (Vágnerová, 2007, s. 305)

2.4 Zájmové vzdělávání

Zájmové i občanské vzdělávání seniorů stále zůstává dál v pozadí jiných druhů vzdělávání, jak z ekonomického, tak z politického hlediska. Tradiční metody zájmového vzdělávání seniorů stále rozvíjí původní poslání vyvádět člověka z každodenních starostí. (Šerák, 2009, s. 45)

Navzdory nesourodosti a nekomplexnosti v systému zájmového vzdělávání, popsal Šerák univerzální charakteristiky zájmového vzdělávání, jako jsou: „zájem, volný čas, dobrovolnost, svoboda výběru, místní příslušnost, uspokojení potřeb, pestrost obsahu, neutilitárnost, otevřenost, aktivita“. (Šerák, 2009, s. 52)

Například zájem je podle Šeráka určitý druh motivační síly, která je zaměřena na hodnotově zvýrazněné objekty, jež lidského jedince dokonale upoutají po stránce citů i po stránce poznání. (Šerák 2009, s. 49)

Podle Šeráka (2009, s. 56) termíny jako je vzdělávání dospělých, další vzdělávání nebo celoživotní vzdělávání nahradily dříve pojmenované termíny jako je osvěta, lidovýchova, mimoškolské vzdělávání nebo zájmové vzdělávání. Používání těchto pojmů prochází historickým vývojem a některé jsou i dnes ne zcela ujasněné.

2.5 Formy a způsoby zájmového vzdělávání

Formy zájmového vzdělávání seniorů se běžně rozdělují na prezenční – nejpoužívanější a nejrozšířenější v zájmovém vzdělávání (přednášky, semináře, kurzy), distanční – zatím méně využívaná (multimediální forma studia, sebeřízené učení, například v jazykovém vzdělávání) a kombinované. (Šerák, 2009, s. 77)

Formy zájmového vzdělávání můžeme rozdělit na:

- individuální – jen účastník a lektor,
- skupinové – více účastníků a lektor,
- frontální – hromadná výuka s jedním přednášejícím,
- smíšené – kombinace všech přístupů. (Šerák 2009, s. 77)

Charakteristikou zájmového vzdělávání je zájem a volný čas, dobrovolnost a svoboda výběru, místní příslušnost, uspokojení potřeb, pestrost obsahu, otevřenost a aktivita (Šerák 2009, s. 52).

Proto se zájmové vzdělávání vyznačuje především dobrovolností a neformálností. Tyto aktivity tak umožňují například seniorům možnost zvolit si nejen cíl, ale také metodu a dobu, po kterou bude vzdělávání probíhat. Dále se také vyznačuje orientací ke sféře volného času. V případě, že se senior rozhodne zapojit do určité činnosti, změní svůj dosavadní zažitý režim. (Šerák 2009, s. 53)

Šerák (2009, s. 29) poukazuje také na to, že ve všeobecném životě lidský jedinec přijímá tři základní funkce volného času: zábava – která osvobodí lidského jedince od zahálení a nudného života, odpočinek – relaxační způsob, kdy lidský jedinec relaxuje nejen duševně ale také i fyzicky, vlastní rozvoj osobnosti lidského jedince – osvobození od mechanické aktivity.

Zájmové činnosti se dají podle pedagogického slovníku Průchy, Walterové a Mareše (2009, s. 377) označit jako rozvoj specifických sklonů, zájmů a koníčků.

Zájmové vzdělávání seniorů tak zahrnuje celou škálu edukace, která může probíhat různými způsoby:

- sebevzděláváním
- ve formální nebo neformální organizaci
- za pomoci formální nebo neformální organizace
- kombinací všech těchto přístupů. (Šerák 2009, s. 51)

Vzdělávání seniorů bývá často preventivní, s cílem udržení si síly myšlenek, ducha a těla. Na rozdíl od školního a profesního vzdělávání je zájmové vzdělávání dobrovolné. Také masová média a přátelé jsou jedni z největších možností učení seniora. Je proto důležité, jaká nabídka přichází. Univerzity třetího věku jsou důkazem, že potřebám této věkové skupiny lidí nabídka vyhovuje. (Beneš, 2008, s. 90)

Již od poloviny 20. století vychází z konceptu teorie výchovy a vzdělávání pro stáří a ve stáří samostatná věda – **gerontagogika**, která zahrnuje prakticky všechny edukace spojené se seniory:

- edukaci seniorů – těžiště zájmu vědy,
- preseniorskou edukaci – příprava na stáří,
- proseniorskou edukaci – aktivity zaměřené na společenské uznání stáří a mezigenerační porozumění. (Šerák, 2009, s. 189)

Získání dovedností a kompetence můžeme podle Šeráka (2009, s. 15) získat těmito druhy učení:

Formální učení – probíhá ve školách a vzdělávacích institucích s normativně vymezenými cíli, funkcemi, obsahy, způsoby hodnocení a prostředky. Výstup těchto aktivit je celospolečensky uznávaný certifikát, jako je vysvědčení, diplom, titul atd. Donedávna byla tato forma učení ve vzdělávacím systému dominantní a jediná.

Neformální učení – odehrává se v oficiálních vzdělávacích institucích se systematickými vzdělávacími programy mimo školní prostředí, včetně vzdělávání v médiích. Používá se také pro specifické programy zaměřené na určité skupiny lidí jako je například vzdělávání žen, sociální práce aj. Neformální učení zahrnuje aktivity zájmového vzdělávání a podnikové vzdělávání.

Informální učení – neorganizovaný a nesystematický proces s postupným a nezáměrným získáváním vědomostí a dovedností, zkušeností doma i v pracovním prostředí, v osobním volnu, práci. Jde mimo jiné také o získávání poznatků sledováním televize, rozhlasu nebo četbou. Celkový rozvoj osobnosti je v informálním učení zcela zásadní a pokrývá nejvyšší procento veškerého učení lidstva. (Šerák, 2009, s. 15)

Jak dále Šerák (2009, s. 17) poznamenává, podstatou a hlavní myšlenkou zájmového vzdělávání je sebevzdělávání a výchova sebevýchovou. Je to záměrná, cílevědomá činnost člověka a vynaložením vlastního úsilí vedená k rozvoji a formování osobnosti, zkušeností, vědomostí a schopností. Lidé, kteří jsou v procesu iniciativnější, naučí se více než ti, co pasivně čekají, až budou učeni.

„Vzdělávací nabídka může být nespecifická, určená všem dospělým (např. některé druhy zájmového vzdělávání, jazykové či počítačové kurzy). Ve společnosti se dají ale určit i skupiny se specifickými vzdělávacími zájmy nebo potřebami. Takové skupiny se označují jako cílové.“ (Beneš, 2008, s. 87)

Dnešní doba přináší další, nové možnosti při výběru vzdělávání seniorů. Studium pomocí nabídky kurzů, přednášek a dalších jako je například: nabídka studia na U3V, tedy univerzity třetího věku, které jsou v posledních několika letech zakládány co nejširšímu okruhu dospělých s cílem vzdělávat seniory tak, aby jim bylo umožněno udržet si co nejdéle rovnoprávné postavení ve společnosti a také zachování důstojnosti, seberealizace a jejich nezávislosti. (Šerák, 2009, s. 196)

Univerzity třetího věku – vzdělávací akce, které pořádají vysoké školy. Je zde garantována nejvyšší možná vysokoškolská úroveň, délka trvání studia je od jednoho do tří let. Vzdělání je bezplatné, hradí se pouze zápisné. Úkolem univerzity třetího věku je podporovat seniory v jejich zájmu v oblasti, kterou si sami zvolí. Přednášky bývají doplněny i zajímavými exkurzemi. V závěru studia se píší testy ze znalostí. V případě úspěšného zakončení obdrží certifikát a proběhne i slavnostní promoce. (Šerák, 2009, s. 196)

Akademie třetího věku – vznikly na popud gerontologických zařízení a pracovišť. Probíhají zde přednášky, diskuze a různé semináře. Je zde menší náročnost, účastník neskládá žádné zkoušky. Univerzity volného času - jejich provoz většinou probíhá pod patronátem kulturního centra, domova pro seniory, knihovny, obecního úřadu. Nevýhodou je, že účastník si musí studium platit a neobdrží žádný certifikát. Dále jsou to Kluby důchodců - nabízí zde seniorům různé přednášky, exkurze, výlety, kulturní a sportovní programy. Je nejčastější formou sdružování seniorů v České republice. Kluby vzájemného porozumění - provoz zajišťují studenti z Center celoživotního vzdělávání. Centra celoživotního vzdělávání - žádný program není ukončen zkouškou a účastníci nedostanou ani žádný certifikát. Vzdělávací aktivity pořádá i Rada seniorů ČR - občanské sdružení dvanácti členských organizací důchodců, mimo jiné Český svaz bojovníků za svobodu, Svaz důchodců ČR, Svaz diabetiků a také Svaz žen. Tato rada poskytuje seniorům poradenské služby a nabídku volnočasových aktivit. (Šerák, 2009, s. 196- 199)

Občas si lidé kladou otázku, proč se chtějí senioři ještě vzdělávat. Z vlastního pohledu tuto skutečnost schvalujeme. Domníváme se, že senior, který se neustále zajímá o vše nové, orientuje se v nových termínech, ovládá nové komunikační technologie, nemá proto čas, aby se zabýval problémy, které některým jedincům odchod do důchodu přináší.

3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ NA ZNOJEMSKU

Významnou součástí sociální gerontologie je demografie, která se zabývá reprodukcí populace jejími podmínkami a pravidelnostmi, kterými se proces demografické reprodukce řídí (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 71).

Je obecně známo, že populace v České republice stárne a tento trend bude i nadále pokračovat. Podle Pacovského došlo v růstu vzdělanosti a ve zvyšování kvalifikace obyvatel k převratným změnám hlavně u žen, které vstupují do důchodového věku. Jde o změny ve výchově nebo zvětšování objemu znalostí. Velké změny zažívá životní styl, vytváření určitých postojů a tvorba hodnot. I tento demografický znak mění sociologii stáří. (Pacovský, 1990, s. 21)

Znojmo je město s rozšířenou působností v jihomoravském kraji na levém břehu řeky Dyje, 55 km jihozápadně od Brna a 75 km severozápadně od Vídně. Hranice Rakouska probíhá 8 km od města. Žije zde téměř 34 tisíc obyvatel. Je druhým největším městem Jihomoravského kraje a historickým centrem jihozápadní Moravy. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Znojmo> [19.3].

Z údajů Českého statistického úřadu z března roku 2011 žije ve městě Znojmě celkem 34 122 obyvatel, z toho 17 808 žen a 16 314 mužů. Z celkového počtu obyvatel je ve Znojmě 5 450 občanů starších 65 let. Rozdělení do kategorie seniorů 65-79 let je počet žen 2 338 a počet mužů je 1 714. (ČSÚ, © 2014)

3.1 Zájmové vzdělávání ve Znojmě

Možností zájmového vzdělávání pro seniory je ve městě Znojmě celá řada. Pořádají se zde besedy, přednášky, kurzy, vzdělávací programy v klubech seniorů, v zájmových kroužcích a dalších vzdělávacích centrech. Pořádajícími zájmových vzdělávacích aktivit nejen pro seniory ve Znojmě, jsou Městská knihovna, Znojemská Beseda, Centra pro seniory, Centrum sociálních služeb a spolky, kterých je zde celá řada. Jsou jimi pořádány přednášky, kurzy, besedy, výstavy, denní i náročnější vícedenní akce pro seniory a další občany města. Výběru těchto vzdělávacích aktivit se účastní většinou samotní senioři, a to formou rozhovorů a dotazníků, ze stran pořádajících organizací a spolků, které tyto informace zpracovávají a vyhodnocují.

3.2 Oblasti vzdělávání

Senioři, ale i ostatní dospělí se ve Znojmě a okolí se mohou těšit velkému počtu možností zájmového vzdělávání, seřazené podle Šeráka (2009, s. 136), a to v oblastech:

- Pohybové a sportovní výchovy – TJ Sokol, Jednota Orel, walking, turistické pochody, výlety do vinic na kole, turnaj pro seniory v plavání, šachové turnaje, členství ve spolcích zahrádkářů, včelařů nebo vinařů.
- Cestování a turistické výchovy – návštěvy historických a kulturních památek, výlety do přírody, rekreace.
- Zdravotní výchovy – setkání s biotronikem, přednášky na téma bylinky proti stresu, únavě, či nachlazení, o první pomoci obecně nebo při autonehodě, zdravý životní styl aj.
- Kulturní a estetické výchovy – divadelní představení ochotníků spolku Rotunda, karnevaly, plesy, návštěvy kina s programy nejen pro seniory, výstavy obrazů a plastik, festival dokumentárních filmů, setkání se seniory v městském divadle, přednáška o víně s ochutnávkou vín - spojené s dechovou hudbou, večery umění, designu, architektury, seniorská soutěž ve zpěvu lidových písní, besedy s dětmi základních škol, návštěva muzea aj.
- Náboženské a duchovní výchovy - denní i noční prohlídky a mše svaté v kostelech Znojma, bohoslužby, přednášky o víře,
- Enviromentální výchovy – přednášky jak třídit odpad, jarní akce „Čisto kolem nás“ aj.
- Vědeckotechnického vzdělávání – návštěva hvězdárny s odbornou přednáškou,
- Ekonomické - přednášky na téma Jak ušetřit, Proč platit nebo Nenechme se ošidit.
- Jazykové vzdělávání – kurzy němčiny, kurzy angličtiny, španělštiny.

Určitá skupina těchto kulturních a vzdělávacích akcí není pořádána jen pro seniory, ale pro všechny dospělé. Senioři se tak mohou zařadit mezi jiné věkové kategorie a tím nabývat sounáležitosti a důležitosti v přítomnosti mladších lidí.

Svou velkou a nezanedbatelnou roli ve vzdělávání dospělých již dlouhá léta hraje i Český svaz žen. Nechybí téměř v žádné obci, tudíž ani ve Znojmě. Přednášky, diskuze, kurzy

nebo pořádání kulturních a sportovních aktivit nejen pro ženy samotné, ale i pro děti, které k ženám neodmyslitelně patří, jsou náplní žen ve svazu.

Dále jsou ve Znojmě pořádány kulturní akce jako například Znojenské historické vinobraní, spojené s ochutnávkou vín starých vinařů z regionu, probíhají zde Dny sociálních služeb s kulturním programem, Vánoční a Velikonoční pečení perníků senierek s žáky základních škol a v Domovech seniorů a další.

Zájmovému vzdělávání se věnují senioři bydlící ve svých bytech, domcích, ale i senioři v Domovech pro seniory, ve kterých bydlí část obyvatel ze Znojma a okolí. Těchto domovů je ve městě Znojmě několik. I zde, na místě, kde senior nemá tolik možností, existuje celá řada zájmových a vzdělávacích aktivit, které jsou jejich důležitou součástí života.

Přednášky na zdravotní téma, pracovní terapie v dílnách – procvičování jemné motoriky seniorů, cvičení tai-chi, kalanetika, setkávání žen v tanečním spolku „Znojenské grácie“, ve kterém senioři jednou za měsíc tančí a zpívají pro všechny spoluobyvatele domova, mše svatá, zpívání s kytarou. Velmi oblíbená je skupinová canisterapie, táboráky, návštěvy restaurací, spojené s besedami významných obyvatel Znojma, spolupráce s žáky základních škol v oblasti kulturní i společenské aj.

Obyvatelé Znojma v seniorském věku, kteří se vzdělávají v zájmových činnostech a užívají si svého zaslouženého odpočinku, mají mnoho příležitostí k této činnosti. Existuje celá řada zájmových a vzdělávacích aktivit, které jsou již důležitou součástí jejich života.

3.3 Spokojenost seniora

Možná každý z nás bude jednou řešit otázku, jak vysokého věku by se chtěl dožít. Podle Říčana (2006, s. 334) a jeho vtípně podaného úsudku se lze dožít vysokého věku ve zdraví a spokojenosti s několika radami a typy: určitě si vybereme dlouhověké rodiče, je zde pravděpodobnost, že dlouhověkost zdědíme, budeme se snažit dosáhnout co nejlepšího společenského postavení, mít dobré vzdělání a s ním i vysokou inteligenci a narodíme se jako ženy. Je zde použita jistá forma nadsázky, ale faktory jsou skutečné a mají určitý vliv na délku a kvalitu života. (Říčan, 2006, s. 334)

Význam zájmového vzdělávání seniorů je značný. Někteří, relativně zdraví a pohybliví senioři už nejsou tak vázání na rodině, na pomoci v ní. Mohou uskutečňovat v rámci svých možností se svými přáteli nebo i jednotlivě svá přání a touhy po činnostech, na které pro běžné starosti v rodině a v pracovním procesu nikdy nezbyl čas. Mohou se těšit z těchto

radostí. Je však skupina seniorů, kterým se to už nepodaří a nemohou odcházet ze svých domovů např. ze zdravotních důvodů. Takovým lidem je potřeba vyjít vstříc a pomoci jinou cestou, aby i oni byli spokojeni a šťastni.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

V teoretické části bakalářské práce, jsme se zabývali problematikou zájmového vzdělávání seniorů. Informace, které jsme získali, se tak pro nás staly podkladem pro náš průzkum o zájmovém vzdělávání a zájmové činnosti seniorů na Znojemsku.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na zjištění údajů, ovlivňujících zájmové vzdělávání seniorů ve Znojmě.

4.1 Všeobecný cíl

Cílem průzkumu je analyzovat, pochopit a proniknout do problematiky zájmového vzdělávání seniorů 65 – 74 let. Důležitým aspektem je i zjištění, jak zájmové činnosti působí na seniory, jak je dokážou využít a jaké jsou možnosti zájmového vzdělávání seniorů.

4.2 Výzkumné cíle

Dílčí cíle

C1: Zjistit, zda existuje statistická závislost mezi bydlením seniorů a pohlavím seniorů.

C2: Zjistit, zda existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a bydlením seniorů.

C3: Zjistit, zda existuje statistická závislost mezi vzděláváním seniorů a věkem seniorů.

C4: Zjistit, zda existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a typem vzdělávání seniorů.

C5: Zjistit, zda existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a časem na vzdělávání seniorů.

4.3 Pracovní hypotézy

Na základě dílčích cílů byly stanoveny pracovní hypotézy, které se v průzkumu ověřovaly.

PH1: Předpokládáme, že existuje statistická závislost bydlení seniorů a pohlavím seniorů.

PH2: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a bydlením seniorů.

PH3: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi vzděláváním seniorů a věkem seniorů.

PH4: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a typem vzdělávání seniorů.

PH5: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a časem na vzdělávání seniorů.

4.4 Metody výzkumu

Pro uskutečnění praktické části byl zvolen kvantitativní výzkum, který umožní získání informací od většího množství respondentů. Byl proto vytvořen dotazník.

S rozdáváním našeho dotazníku byli respondenti seznámeni s důvodem získávání informací a zároveň byli ujisti, že dotazník je anonymní a bude pouze použit pro účely naší bakalářské práce. Dotazník byl sestaven z 16 otázek. První dvě otázky byly zaměřeny na zjištění základních údajů o respondentech (pohlaví, věk). Poté následovaly otázky, které blíže specifikují zájmové vzdělávání a aktivity s ním spojeny.

Celý dotazník je součástí přílohy I.

4.5 Charakteristika výběrového souboru

Pro náš průzkum byla vybrána 4 místa, kde byly dotazníky rozdány. Jednalo se o zařízení pro seniory, dále to byly čekárny před ordinacemi lékařů, kteří mají seniory ve své péči a také to byly zájmové útvary a klub důchodců. Výzkumný soubor tvořilo 100 seniorů, z toho 50 žen a 50 mužů. Toto rozdělení respondentů ve stejném zastoupení podle pohlaví jsme si zvolili záměrně.

4.6 Univariační analýza

Ke statistickému zpracování získaných údajů od dotazovaných respondentů jsme použili program SPSS, který je pro daný účel vyčleněn. U našeho dotazníku jsme použili Likertovu škálu, pro možnost výběru respondenty.

Jako první zpracování jsme zvolili univariační analýzu, což znamená prvostupňové třídění údajů, které jsme shromáždili. Údaje, které jsme získali, jsme následovně v první části statistického zpracování uspořádali do frekvenčních tabulek následným výpočtem popisných statistik.

Druhé zpracování byla bivariační analýza, jejíž kroky popisujeme v podkapitole, která se vztahuje k dané problematice.

Tabulka 1 Deskriptivní charakteristika

	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Počet osob	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Chybějící	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Střední hodnota	2,17	1,44	1,36	1,18	3,61	2,14	2,22	2,59	2,11	2,72	2,23	1,27	2,95	3,95
Medián	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	4,00
Modus	2	1	1	1 ^a	3	1	2	1	1 ^a	2	1	1	3	5 ^a
Směrodatná odchylka	1,26	0,82	0,67	0,38	1,56	1,81	0,86	1,640	1,19	1,33	1,50	0,44	1,32	1,22
	4		4	6	3	5	0		7	4	3	6	1	6

Interpretace:

Ze základně opisových charakteristik jsme vypočítali:

- Modus,
- Medián
- Směrodatná odchylka
- Hodnota modusu – nejčastěji se vyskytující obměna znaku.
- Medián - střední hodnota, která rozdělí statistický soubor na dvě části.
- Směrodatná odchylka - údaj hovořící o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.
- Z důvodu přehlednosti proto jednotlivé údaje uvádíme při každé položce.

Tabulka 2 Pohlaví: 1) žena 2) muž

		Frekvence	Procenta	Platná Procenta	Kumulativní Procenta
Pevné	1	50	29,8	50,0	50,0
	2	50	29,8	50,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují, že se průzkumu zúčastnilo celkem 100 respondentů, z toho je 50 respondentů ženského pohlaví, což je 50 % z celkového počtu a 50 respondentů je mužského pohlaví, což je rovněž 50 % z celkového počtu.

Tabulka 3 Věk: 1) 65-70 2) 71-74

		Frekvence	Procenta	Pevná Procenta	Kumulativní Procenta
Pevné	1	56	33,3	56,0	56,0
	2	44	26,2	44,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují, že 56 respondentů, což je 56 % z celkového počtu, je ve věku 65-70 let. 44 respondentů, což je 44 % z celkového počtu, je ve věku 71-74 let.

Tabulka 4 Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

1) základní 2) střední odborné-vyučen 3) střední odborné s maturitou 4) střední-školské s maturitou 5) vyšší odborné 6) vysokoškolské

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	30	17,9	30,0	30,0
	2	47	28,0	47,0	77,0
	3	11	6,5	11,0	88,0
	4	6	3,6	6,0	94,0
	6	6	3,6	6,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 30 respondentů, to je 30 % z celkového počtu má základní vzdělání. Největší počet, a to 47 respondentů, to je 47 % z celkového počtu, má střední odborné vzdělání, což znamená, že má výuční list. 11 respondentů, to je 11 % z celkového počtu, uvádí vzdělání střední odborné, zakončené maturitní zkouškou. Žádný z respondentů neuvádí vyšší odborné vzdělání. Pouze 6 respondentů, to je 6 % z celkového počtu, uvádí vysokoškolské vzdělání.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	2,17 ^a
Střední hodnota	2,000
Směrodatná odchylka	1,264

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 2, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 2,17 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 1,264.

Tabulka 5 Kde nyní žijete?

1) ve vlastním bytě, domě 2) u příbuzných 3) v domě pro seniory 4) jinde

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	72	42,9	72,0	72,0
	2	17	10,1	17,0	89,0
	3	6	3,6	6,0	95,0
	4	5	3,0	5,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, 72 respondentů, to je 72 % z celkového počtu uvádí, že žije ve vlastním bytě či domě. U příbuzných žije 17 respondentů, což je 17 % z celkového počtu. V domě pro seniory žije pouze 6% z celkového počtu, to je 6 respondentů. 5 respondentů, to je 5 % z celkového počtu, uvádí na otázku, kde nyní žijí, odpověď jinde.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	1,44 ^a
Střední hodnota	1,000
Směrodatná odchylka	0,820

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 1, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 1,44 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 0,820.

Tabulka 6 Žijete s:

1) s partnerem 2) sám/a 3) s vlastním potomkem 4) se spolubydlícím

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	75	44,6	75,0	75,0
	2	14	8,3	14,0	89,0
	3	11	6,5	11,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 75 respondentů, to je 75 % z celkového počtu uvádí, že žije s partnerem. 14 respondentů, to je 14 % z celkového počtu, uvádí, že žije samo. 11 respondentů, to je 11 % z celkového počtu, uvádí, že žije s vlastním potomkem. Ani jeden respondent neuvádí, že žije se spolubydlícím.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	1,36 ^a
Střední hodnota	1,000
Směrodatná odchylka	0,674

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 1, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyly hodnoty 1,36 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 0,674.

Tabulka 7 Vzděláváte se?

1) ano 2) ne

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	82	48,8	82,0	82,0
	2	18	10,7	18,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 82 respondentů, to je 82 % z celkového počtu, se vzdělává. Naopak 18 respondentů, to je 18 % z celkového počtu, uvádí, že se nevzdělává.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	1,18 ^a
Střední hodnota	1,000
Směrodatná odchylka	0,386

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 1, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 1,18 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 0,386.

Tabulka 8 Jaké typy zájmového vzdělávání upřednostňujete?

1) vzdělávací, kurz 2) univerzita třetího věku 3) beseda, přednáška 4) kroužek 5) čtení knih a odborných časopisů 6) ne, nevzdělávám se

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	12	7,1	12,0	12,0
	2	4	2,4	4,0	16,0
	3	46	27,4	46,0	62,0
	4	5	3,0	5,0	67,0
	5	15	8,9	15,0	82,0
	6	18	10,7	18,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 12 respondentů, to je 12 % z celkového počtu, uvádí, že upřednostňuje vzdělávací kurzy. 4 respondenti, to je 4 % z celkového počtu, uvádí, že upřednostňuje univerzitu třetího věku. Besedám a přednáškám dává přednost nejvíce respondentů, to je 46, což je 46 % z celkového počtu respondentů. Kroužek upřednostňuje 5 respondentů, to je 5 % z celkového počtu. Čtení knih a odborných časopisů upřednostňuje 15 respondentů, to je 15 % z celkového počtu. 18 % z celkového počtu respondentů, to je 18, uvádí, že se nevzdělává.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	3,661 ^a
Střední hodnota	3,000
Směrodatná odchylka	1,563

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 3, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabył hodnoty 3,661 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 1,563.

Tabulka 9 Kolik času týdně věnujete zájmovému vzdělávání?

1) 5-8h 2) 9-14h 3) 15-20h 4) 21-30h 5) 31h a více 6) nevěnuji se žádnému vzdělávání

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	61	36,3	61,0	61,0
	2	12	7,1	12,0	73,0
	3	11	6,5	11,0	84,0
	6	16	9,5	16,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	Systém	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 61 respondentů, to je 61 %, uvádí, že se věnuje zájmovému vzdělávání 5-8 hodin týdně. 12 respondentů, to je 12 % z celkového počtu, uvádí, že se věnuje zájmovému vzdělávání 9-14 hodin týdně. 11 respondentů, to je 11 % z celkového počtu uvádí, že se věnuje zájmovému vzdělávání 15-20 hodin týdně. Žádný respondent neodpověděl, že se věnuje zájmovému vzdělávání 21 a více hodin a taktéž žádný respondent neuvedl odpověď, že se nevěnuje žádnému vzdělávání.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	2,14 ^a
Střední hodnota	1,000
Směrodatná odchylka	1,815

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 1, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 2,14 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 1,815.

Tabulka 10 Kde se věnujete zájmovým činnostem?

1) u sebe doma 2) blízko bydliště 3) v zájmových útvarech 4) jinde

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	17	10,1	17,0	17,0
	2	55	32,7	55,0	72,0
	3	17	10,1	17,0	89,0
	4	11	6,5	11,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 17 respondentů, to je 17 % z celkového počtu, uvádí, že se zájmovým činnostem věnuje doma. 55 respondentů, to je 55 % z celkového počtu, uvádí, že se věnuje zájmovým činnostem blízko bydliště. V zájmových útvarech provozuje zájmové činnosti 17 respondent, to je 17 % z celkového počtu. 11 respondentů, to je 11 % z celkového počtu, uvádí na otázku, kde se věnuje zájmovým činnostem, odpověď jinde.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	2,22 ^a
Střední hodnota	2,000
Směrodatná odchylka	0,860

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 2, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 2,22 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozložené hodnoty v množině, je 0,860.

Tabulka 11 Jaké jsou překážky v účasti na zájmovém vzdělávání?

1) zdravotní a finanční důvody 2) vzdálenost zájmových útvarů 3) nezájem 4) nemám čas 5) účast nemá smysl 6) jiné

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	40	23,8	40,0	40,0
	2	14	8,3	14,0	54,0
	3	15	8,9	15,0	69,0
	4	15	8,9	15,0	84,0
	5	10	6,0	10,0	94,0
	6	6	3,6	6,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 40 respondentů, to je 40 % z celkového počtu, uvádí, že překážkou v zájmovém vzdělávání je pro ně zdravotní nebo finanční důvod. 14 respondentů, to je 14 % z celkového počtu, uvádí, že překážkou v zájmovém vzdělávání je pro ně vzdálenost zájmových útvarů. 15 respondentů, to je 15 % z celkového počtu, uvádí, že překážkou v zájmovém vzdělávání je pro ně nezáměr o dané činnosti. 15 respondentů, to je 15 % z celkového počtu, uvádí, že překážkou v zájmovém vzdělávání je pro ně nedostatek času. 10 respondentů, to je 10 % z celkového počtu, uvádí, že překážkou v zájmovém vzdělávání je pro ně už nemá smysl. 6 respondentů, to je 6 % z celkového počtu, uvádí na otázku co je pro ně překážkou v zájmovém vzdělávání odpověď jiné.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	2,59 ^a
Střední hodnota	1,000
Směrodatná odchylka	1,640

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 1, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 2,59 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 1,640.

Tabulka 12 Máte dostatek potřebných informací o zájmových činnostech?

1) ano 2) spíše ano 3) nevím 4) spíše ne 5) ne

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	42	25,0	42,0	42,0
	2	24	14,3	24,0	66,0
	3	20	11,9	20,0	86,0
	4	9	5,4	9,0	95,0
	5	5	3,0	5,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 42 respondentů, to je 42 % z celkového počtu uvádí na otázku, zda má dostatek potřebných informací o zájmových činnostech, odpověď ano. 24 respondentů, to je 24 % z celkového počtu, uvádí na otázku, zda má dostatek potřebných informací o zájmových činnostech, odpověď spíše ano. 20 respondentů, to je 20 % z celkového počtu, uvádí na otázku, zda má dostatek potřebných informací o zájmových činnostech, odpověď nevím. 9 respondentů, to je 9 % z celkového počtu uvádí na otázku, zda má dostatek potřebných informací o zájmových činnostech odpověď spíše ne. 5 respondentů, to je 5 % z celkového počtu uvádí na otázku, zda má dostatek potřebných informací o zájmových činnostech odpověď ne.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	2,11 ^a
Střední hodnota	1,000
Směrodatná odchylka	1,197

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední

hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 1, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 2,11 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 1,197.

Tabulka 13 Jakým způsobem se dovídáte o zájmovém vzdělávání pro seniory?

- 1) rodina 2) přátel a sousedů 3) média 4) informační letáky a brožury
5) nikoho, zajímám se sám 6) jinak

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	8	4,8	8,0	8,0
	2	57	33,9	57,0	65,0
	3	10	6,0	10,0	75,0
	4	10	6,0	10,0	85,0
	5	10	6,0	10,0	95,0
	6	5	3,0	5,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 8 respondentů, to je 8 % z celkového počtu, se dovídá o zájmovém vzdělávání pro seniory od rodiny. Nejvíce respondentů, to je 57, což je 57 % z celkového počtu, se dovídá o zájmovém vzdělávání pro seniory od přátel a sousedů. Dvě stejné hodnoty nalézáme u těchto informátorů: shodný počet je u médií a u informačních letáků a brožur. Vždy se v každé jedná o 10 respondentů, což činí 10 % z celkového počtu. Taktéž 10 respondentů, což je 10 % z celkového počtu, uvádí, že se o zájmové vzdělávání zajímá samo. 5 respondentů, to je 5 % z celkového počtu, na otázku jakým způsobem se dovídá o zájmovém vzdělávání, odpovídá odpovědí jinak.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	2,72 ^a
Střední hodnota	2,000
Směrodatná odchylka	1,334

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 2, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 2,72 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozložené hodnoty v množině, je 1,334.

Tabulka 14 Využíváte nabídky zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě?

1) ano 2) spíše ano 3) nevím 4) spíše ne 5) ne

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	51	30,4	51,0	51,0
	2	13	7,7	13,0	64,0
	3	12	7,1	12,0	76,0
	4	10	6,0	10,0	86,0
	5	14	8,3	14,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 51 respondentů, to je 51 % z celkového počtu, odpovídá na otázku, zda využívá nabídku zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě, odpověď ano. 13 respondentů, to je 13 % z celkového počtu, odpovídá na otázku, zda využívá nabídku zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě, odpověď že spíše ano. 12 respondentů, to je

12 % z celkového počtu, odpovídá na otázku, zda využívá nabídku zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě, odpoví neví. 10 respondentů, to je 10 % z celkového počtu, odpovídá na otázku, zda využívá nabídku zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě, odpoví spíše ne. 14 respondentů, to je 14 % z celkového počtu, odpovídá na otázku, zda využívá nabídku zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě odpoví ne.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	2,23 ^a
Střední hodnota	1,000
Směrodatná odchylka	1,503

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 1, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 2,23 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 1,503.

Tabulka 15 Navštívili jste v posledních 6 měsících nějaký vzdělávací kurz, přednášku nebo jiný druh vzdělávacích aktivit?

1) ano 2) ne

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	73	43,5	73,0	73,0
	2	27	16,1	27,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějí	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 73 respondentů, to je 73 % z celkového počtu uvádí, že v posledních 6 měsících navštívilo vzdělávací kurz, přednášku či jiný druh vzdělávacích aktivit. 27 respondentů, to je 27 % z celkového počtu uvádí, že v posledních 6 měsících nenavštívilo vzdělávací kurz, přednášku či jiný druh vzdělávacích aktivit.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku.

Medián	1,27 ^a
Střední hodnota	1,000
Směrodatná odchylka	0,446

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 1, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 1,27 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozložené hodnoty v množině, je 0,446.

Tabulka 16 Podle jakých kritérií si kurz, besedu, přednášku a jiné vzdělávací programy vybíráte?

1 Cena 2) obsah programu 3) společenské důvody 4) snadná dostupnost 5) občerstvení 6) jiné

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	13	7,7	13,0	13,0
	2	27	16,1	27,0	40,0
	3	29	17,3	29,0	69,0
	4	20	11,9	20,0	89,0

	5	5	3,0	5,0	94,0
	6	6	3,6	6,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 13 respondentů, to je 13 % z celkového počtu, uvádí, že rozhodujícím kritériem pro volbu zájmových činností je pro ně cena. 27 respondentů, to je 27 % z celkového počtu, uvádí, že rozhodujícím kritériem pro volbu zájmových činností je pro ně obsah programu. 29 respondentů, to je 20 % z celkového počtu, uvádí, že rozhodujícím kritériem pro volbu zájmových činností jsou pro ně společenské důvody. 20 respondentů, to je 20 % z celkového počtu, uvádí, že rozhodujícím kritériem pro volbu zájmových činností je pro ně snadná dostupnost. 5 respondentů, to je 5 % z celkového počtu, uvádí, že rozhodujícím kritériem pro volbu zájmových činností je pro ně občerstvení. 6 respondentů, to je 6 % z celkového počtu, uvádí na otázku, co je pro ně rozhodujícím kritériem pro volbu zájmových činností, odpověď jiné.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku.

Medián	2,95 ^a
Střední hodnota	3,000
Směrodatná odchylka	1,321

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 3, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabyl hodnoty 2,95 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině, je 1,321.

Tabulka 17 Postrádáte nějaký druh zájmového vzdělávání, který neproběhl ve Vašem okolí a který byste si přáli?

1) ano 2) spíše ano 3) nevím 4) spíše ne 5) ne

		Frekvence	Procenta	Pevná procenta	Kumulativní procenta
Pevné	1	7	4,2	7,0	7,0
	2	6	3,6	6,0	13,0
	3	17	10,1	17,0	30,0
	4	25	14,9	25,0	55,0
	5	45	26,8	45,0	100,0
	Celkem	100	59,5	100,0	
Chybějící	System	68	40,5		
Celkem		168	100,0		

Interpretace:

Údaje v tabulce ukazují na to, že 7 respondentů, to je 7 % z celkového počtu, uvádí na otázku, zda postrádají ve svém okolí nějaký vzdělávací kurz, odpověď ano. 6 respondentů, to je 6 % z celkového počtu, uvádí na otázku, zda postrádají ve svém okolí nějaký vzdělávací kurz, odpověď spíše ano. 17 respondentů, to je 17 % z celkového počtu, uvádí na otázku, zda postrádají ve svém okolí nějaký vzdělávací kurz, odpověď nevím. 25 respondentů, to je 25 % z celkového počtu, uvádí na otázku, zda postrádají ve svém okolí nějaký vzdělávací kurz, odpověď spíše ne. 45 respondentů, to je 45 % z celkového počtu, uvádí na otázku, zda postrádají ve svém okolí nějaký vzdělávací kurz, odpověď ne.

Ze Základně popisových charakteristik jsme vypočítali modus, medián a směrodatnou odchylku

Medián	3,95 ^a
Střední hodnota	5,000
Směrodatná odchylka	1,226

Hodnota modusu je nejčastěji se vyskytující obměnou znaku, medián představuje střední

hodnotu, rozděluje statistický soubor na 2 stejné části a směrodatná odchylka je údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozloženy hodnoty v množině.

Hodnota modusu, tedy nejčastěji se vyskytující obměna znaku tohoto indikátoru, je 5, medián jako střední hodnotu, který rozdělí statistický soubor na 2 stejné části, nabył hodnoty 3,95 a směrodatná odchylka, tedy údaj, který hovoří o tom, jak široce jsou rozložené hodnoty v množině, je 1,226.

4.7 Bivariační analýza

Poznámky:

Bivariační analýza se v našem případě chápe jako druhostupňové třídění.

Zde jsme hledali koleraci mezi dvěma manifestními proměnnými, které jsme si definovali v úvodu empirické části.

Na potvrzení jsme si vypočítali chí kvadrát. Hodnotu chí kvadrátu jsme si porovnali s tabulkovou hodnotou, kterou lze nalézt ve statistických hodnotách v závislosti na vypočítaném stupni volnosti- df , který nám taktéž vypočítal program po zadání údajů do programu.

Pro kontrolu jsme překontrolovali i signifikantnot, kterou program ve výpočtech nabízí. Ideální hodnota je 0,000, jestliže chceme, aby naše předpoklady platily z 95 % pravděpodobnosti, je tak hraniční hodnota 0,005.

Jako poslední je hodnota kontingence, která potvrdí sílu vztahu podle přiložené tabulky.

Tabulka 18: Statistická závislost

Od	Do	stupeň
0,000	0,299	slabý stupeň statistické závislosti
0,300	0,499	střední stupeň statistické závislosti
0,500	vyšší	silný stupeň statistické závislosti

Pokud jsou kroky splněny v jednotlivých vztazích, pak nás opravňuje tvrdit, že se naše hypotéza potvrdila.

Pokud nastane případ, že hodnota není v normě, navrhneme potom podrobit jednotlivé proměnné další analýze anebo hypotézu zamítneme.

Tabulka 19 Pohlaví versus Kde nyní žijete?

		4. Kde nyní žijete? 1) ve vlastním bytě, domě 2) u příbuzných 3) v domě pro seniory 4) jinde				Celkem
		1	2	3	4	
Pohlaví: 1) žena 2) muž	1	60	4	4	2	70
	2	12	2	13	3	30
Celkem		72	6	17	5	100

Tabulka 20 Chí-kvadrát Test

	Hodnota	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Hodnota chí-kvadrát	26,520 ^a	3	0,000
Koeficient kontingence	0,347		

Interpretace:

Vypočítaná hodnota chí – kvadrát je podle tabulky 26,520 přičemž kritická hodnota v tabulce při $df = 3$ je – 7,814, signifikance je 0,000.

Jestliže je vypočítaná hodnota větší než kritická, kterou jsme vyhledali v tabulkách podle stupně volnosti, potvrzuje to statistický vztah mezi dvěma proměnnými, ale zatím nehovoří, jak silný vztah mezi nimi existuje.

Koeficient kontingence nabyl hodnotu 0,347, což můžeme interpretovat jako střední stupeň statistické závislosti. Tento koeficient hovoří o síle vzájemné statistické závislosti.

Závěr: To nás opravňuje tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že závislost existuje a hypotéza PH_1 se potvrdila. Ženy bydlí v rodinných domech s rodinami, ale muži jsou ubytováni v domech pro seniory.

Tabulka 21 Věk versus Bydlení

		4. Kde nyní žijete? 1) ve vlastním bytě, domě 2) u příbuzných 3) v domě pro seniory 4) jinde			
		1	2	3	4
Věk: 1) 65-70 2) 71-74	1	45	6	1	4
	2	27	5	11	1
Celkem		72	11	12	5

Tabulka 22 Chí-kvadrát Test

	Hodnota	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Hodnota Chí - kvadrát	19,129 ^a	3	,000
Kontingenční koeficient	,389		

Interpretace:

Vypočítaná hodnota chí – kvadrát je podle tabulky 19,129 přičemž kritická hodnota v tabulce při $df = 3$ je – 7,814, signifikance je 0,000.

Jestliže je vypočítaná hodnota větší než kritická, kterou jsme vyhledali v tabulkách podle stupně volnosti, potvrzuje to statistický vztah mezi dvěma proměnnými, ale zatím nehovoří, jak silný vztah mezi nimi existuje.

Koeficient kontingence nabył hodnotu 0,389, což můžeme interpretovat jako střední stupeň statistické závislosti. Tento koeficient hovoří o síle vzájemné statistické závislosti.

Závěr: To nás opravňuje tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že závislost existuje a hypotéza PH_2 se potvrdila. Senioři ve věku 65-70 let jsou ubytováni doma a senioři ve věku 71-74 let jsou zpravidla umístěni v domovech pro seniory.

Tabulka 23 Věk versus Vzdělávání

		6. Vzděláváte se? 1) ano 2) ne		Celkem
		1	2	
Věk:1) 65-70 2) 71-74	1	72	14	86
	2	10	4	14
Celkem		82	18	100

Tabulka 24 Chi-Square Tests

	Hodnota	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Hodnota Chí - kvadrát	24,225 ^a	1	0,040		
Kontingenční koeficient	0,301				
					0,000

Interpretace:

Vypočítaná hodnota chí – kvadrát je podle tabulky 24,225 přičemž kritická hodnota v tabulce při $df = 1$ je – 3,84, signifikance je 0,040.

Jestliže je vypočítaná hodnota větší než kritická, kterou jsme vyhledali v tabulkách podle stupně volnosti, potvrzuje to statistický vztah mezi dvěma proměnnými, ale zatím nehovoří, jak silný vztah mezi nimi existuje.

Koeficient kontingence nabyl hodnotu 0,301, což můžeme interpretovat jako střední stupeň statistické závislosti. Tento koeficient hovoří o síle vzájemné statistické závislosti.

Závěr: To nás opravňuje tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že závislost existuje a hypotéza PH_3 se potvrdila. Senioři ve věku 65-70 let se intenzivně vzdělávají, využívají např. Univerzity třetího věku apod. Senioři ve věku 71- 75 let již zájem nemají.

Tabulka 25 Věk versus Typ vzdělávání

		7. Jaké typy zájmového vzdělávání upřednostňujete? 1) vzdělávací kurz 2) univerzita třetího věku 3) beseda, přednáška 4) kroužek 5) čtení knih a odborných časopisů 6) ne, nevzdělávám se			
		1	2	3	4
Věk:1) 65-70 2) 71-74	1	5	2	35	1
	2	7	2	11	4
Celkem		12	4	46	5

Tabulka 26 Věk versus Typ vzdělávání

		7. Jaké typy zájmového vzdělávání upřednostňujete? 1) vzdělávací kurz 2) univerzita třetího věku 3) beseda, přednáška 4) kroužek 5) čtení knih a odborných časopisů 6) ne, nevzdělávám se		Celkem
		5	6	
Věk:1)65-70 2)71-74	1	9	14	66
	2	6	4	34
Celkem		15	18	100

Tabulka 27 Chi-Square Test

	Hodnota	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Hodnota Chí - kvadrát	57,302 ^a	5	0,000
Kontingenční koeficient	0,461		

Interpretace:

Vypočítaná hodnota chí – kvadrát je podle tabulky 57,302 přičemž kritická hodnota v tabulce při $df = 5$ je – 11,07, signifikance je 0,000.

Jestliže je vypočítaná hodnota větší než kritická, kterou jsme vyhledali v tabulkách podle stupně volnosti, potvrzuje to statistický vztah mezi dvěma proměnnými, ale zatím nehovoří, jak silný vztah mezi nimi existuje.

Koeficient kontingence nabyl hodnotu 0,461, což můžeme interpretovat jako střední stupeň statistické závislosti. Tento koeficient hovoří o síle vzájemné statistické závislosti.

Závěr: To nás opravňuje tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že závislost existuje a hypotéza H_4 se potvrdila. Už z předcházející hypotézy je evidentní, že se senioři vzdělávají ve věkové kategorii 65-70 let a také v této kategorii se potvrdilo, že nejraději využívají přednášky a besedy.

Tabulka 28 Věk versus Čas zájmového vzdělávání

	8. Kolik času týdně věnujete zájmovému vzdělávání? 1) 5-8h 2) 9-14h 3)15-20h 4) 21-30h 5) 31h a více 6) nevěnuji se žádnému vzdělávání				Celkem
	1	2	3	6	
Věk:1)65-70 2)71-74	4	9	50	13	76
	8	2	11	3	24
Celkem	12	11	61	16	100

Tabulka 29 Chí- Square Test

	Hodnota	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Hodnota Chí - kvadrát	10,769 ^a	3	,000
Kontingenční koeficient	,312		

Interpretace:

Vypočítaná hodnota chí – kvadrát je podle tabulky 10,769 přičemž kritická hodnota v tabulce při $df = 3$ je 7,81 signifikance je 0,000.

Jestliže je vypočítaná hodnota větší než kritická, kterou jsme vyhledali v tabulkách podle stupně volnosti, potvrzuje to statistický vztah mezi dvěma proměnnými, ale zatím nehovoří, jak silný vztah mezi nimi existuje.

Koeficient kontingence nabyl hodnotu 0,312, což můžeme interpretovat jako střední stupeň statistické závislosti. Tento koeficient hovoří o síle vzájemné statistické závislosti.

Závěr: To nás opravňuje tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že závislost existuje a hypotéza H_5 se potvrdila. Ve věkové kategorii 65-70 let se senioři vzdělávají 15-20 hodin týdně a to až 50 dotazovaných seniorů. Ve věkové kategorii 71-75 let je to pouze 11 respondentů.

5 VERIFIKACE HYPOTÉZ

PH1: Předpokládáme, že existuje statistická závislost bydlením seniorů a pohlavím seniorů.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že hypotéza **PH1** se potvrdila, což znamená, že ženy bydlí v rodinných domech s rodinami, ale muži jsou ubytováni v domech pro seniory.

PH2: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a bydlením seniorů.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů to vyplývá, že **PH2** se potvrdila, což znamená, že senioři ve věku 65-70 let jsou ubytováni doma a senioři ve věku 71-74 let jsou zpravidla umístěni v domovech pro seniory.

PH3: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi vzděláváním seniorů a věkem seniorů.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů to vyplývá, že **PH3** se potvrdila, což znamená, že senioři ve věku 65-70 let se intenzivně vzdělávají, využívají např. Univerzity třetího věku apod. Senioři ve věku 71- 75 let již zájem nemají.

PH4: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a typem vzdělávání.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů to vyplývá, že **PH4** se potvrdila, což znamená, že se senioři vzdělávají ve věkové kategorii 65-70 let a také v této kategorii se potvrdilo, že nejraději využívají přednášky a besedy.

PH5: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a časem na vzdělávání.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že hypotéza **PH5** se potvrdila. To znamená, že ve věkové kategorii 65-70 let se senioři vzdělávají 15-20 hodin týdně a to až 50 dotazovaných seniorů. Ve věkové kategorii 71-75 let je to pouze 11 respondentů.

6 ANALÝZA DAT

6.1 Potvrzení pravdivosti hypotéz

PH1: Předpokládáme, že existuje statistická závislost bydlením seniorů a pohlavím seniorů.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že hypotéza **PH1** se potvrdila, což znamená, že ženy bydlí v rodinných domech s rodinami, ale muži jsou ubytováni v domech pro seniory.

PH2: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a bydlením seniorů.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů to vyplývá, že **PH2** se potvrdila, což znamená, že senioři ve věku 65-70 let jsou ubytováni doma a senioři ve věku 71-74 let jsou zpravidla umístěni v domovech pro seniory.

PH3: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi vzděláváním seniorů a věkem seniorů.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů to vyplývá, že **PH3** se potvrdila, což znamená, že senioři ve věku 65-70 let se intenzivně vzdělávají, využívají např. Univerzity třetího věku apod. Senioři ve věku 71- 75 let již zájem nemají.

PH4: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a typem vzdělávání.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů to vyplývá, že **PH4** se potvrdila, což znamená, že se senioři vzdělávají ve věkové kategorii 65-70 let a také v této kategorii se potvrdilo, že nejraději využívají přednášky a besedy.

PH5: Předpokládáme, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a časem na vzdělávání.

Opravňuje nás tvrdit a z daných výpočtů je vidět, že hypotéza **PH5** se potvrdila. To znamená, že ve věkové kategorii 65-70 let se senioři vzdělávají 15-20 hodin týdně a to až 50 dotazovaných seniorů. Ve věkové kategorii 71-75 let je to pouze 11 respondentů.

6.2 Shrnutí výsledků, diskuse

V naší bakalářské práci jsme se zabývali zájmovým vzděláváním pro seniory. Na základě našeho cíle průzkumu, kterým bylo analyzovat a proniknout do podstaty zájmového vzdělávání, jsme si stanovili cíle a hypotézy, ze kterých po realizaci průzkumu přinášíme výsledky.

Bakalářská práce byla věnována průzkumu, který jsme realizovali formou anonymního dotazníku, který jsme předávali v určitých náhodně vybraných místech ve Znojmě. Jednalo se o čekárny před ordinacemi praktických lékařů, o zařízení pro seniory, dále to byly zájmové útvary a klub důchodců. Senioři byli vstřícní a většinou dotazník vyplnili s velkou chutí ihned na místě.

Patřičnou pozornost jsme v tomto průzkumu proto věnovali více jevům. Na začátku jsme chtěli zjistit, zda existuje závislost mezi formou bydlení a pohlavím seniorů, z čehož vyplynula naše první hypotéza PH1. Získané výsledky průzkumu potvrdily, že ženy seniorky tak bydlí v rodinných domech s rodinami, ale muži senioři bydlí v domech pro seniory. Průzkum nám dále potvrdil, že existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a formou bydlení seniorů. Senioři ve věku 65-70 let jsou ubytováni doma a senioři ve věku 71-74 let jsou zpravidla umístěni v domovech pro seniory a to nám tak potvrdila druhá hypotéza PH2. Dalším výsledkem je potvrzení statistické závislosti mezi vzděláváním seniorů a jejich věkem. Z daných výpočtů vyplývá, že PH3 se potvrdila, což znamená, že senioři ve věku 65-70 let se intenzivně vzdělávají, využívají např. Univerzity třetího věku apod. Senioři ve věku 71- 75 let již zájem nemají.

Dále jsme chtěli zjistit, zda existuje určitá závislost mezi věkem seniorů a typem vzdělávání. Pomocí průzkumu jsme se mohli přesvědčit, že hypotéza PH4 je potvrzena. Ve věkové kategorii 65-70 let našeho průzkumového vzorku vyplynulo, že senioři nejraději využívají přednášky a besedy. Jako poslední jsme chtěli zjistit, zda také existuje statistická závislost mezi věkem seniorů a časem na jejich vzdělávání. Pomocí výpočtů můžeme tak konstatovat, že hypotéza PH5 se potvrdila. Ve věkové kategorii 65-70 let se senioři vzdělávají 15-20 hodin týdně. Věková kategorie 71-75 let nám ukázala, že je to s tímto časem pouze 11 respondentů.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výsledky praktické části bakalářské práce budou předány Znojenské Besedě, příspěvkové organizaci Města Znojma, která zabezpečuje místní, kulturně-společenské akce nejen pro seniory.

Důležitým aspektem ve městě Znojmě je vytvářet širokou nabídku zájmových vzdělávacích a jiných aktivit a tak zaujmout co největší počet seniorů, kteří žijí nejen ve vlastním domově, ale také v zařízeních pro seniory.

Zprostředkovávat seniorům nové zážitky, znalosti a dovednosti a naučit je tak vyplnit svůj volný čas a umět ho pozitivně využít. Nejen vlastní rodina, ale také okolí by mělo se seniory co nejvíce pracovat, rozvíjet jejich zájem o zájmové vzdělávání a zájmové činnosti a také s nimi na dané téma otevřeně hovořit a respektovat jejich potřeby.

Předpokladem k prožití zájmového vzdělávání a zájmových činností je i kvalitně vyškolený tým pracovníků. Zde je potřeba investic do dalšího vzdělávání těchto pracovníků, aby mohli seniorům nabídnout stále zajímavější a pestřejší zájmovou činnost.

Kvalitní vybavení institucí, příznivé vedení jednotlivých pracovníků, kteří se věnují seniorům, ale také podpora rodiny a nejbližších, zajistí seniorům prožít život důstojně, plnohodnotně a s pocitem sounáležitosti.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci, která je zaměřena na zájmové vzdělávání seniorů, jsme se snažili v teoretické rovině přiblížit danou problematiku. V úvodu bakalářské práce se tak jedná o objasnění základních aspektů stáří, seniorů a zájmového vzdělávání.

Stáří přináší také zkušenosti a jejich předávání je důležité i pro budoucí seniory, kteří se chystají na tuto fázi ve svém životě. V lidské společnosti je důležitou potřebou se těmto seniorům věnovat. Organizováním vzdělávacích programů, kurzů, vyšší nabídkou různých volnočasových aktivit v klubech pro seniory, členství v zájmových organizacích nebo jen zapojení do kroužku v Domovech pro seniory posouvá seniory do kvalitnějšího a důstojnějšího života. Není to jednoduché, uvědomíme-li si, že jsou někteří senioři v daném věku již zesláblí a nemocní nebo přišli o partnera, ztrácejí tím motivaci a do vzdělávacích aktivit se již nehrnou a nemají o ně zájem. Jsou ale skupiny lidí, kteří se nehodlají vzdát a dále usilují pomocí různých forem vzdělávacích aktivit, zůstat v pohodě a být platnými členy ve společnosti.

Data, která byla vyhodnocována v empirické části, byla získána pomocí anonymního dotazníku. Dotazník byl předkládán na 4 různých místech. Jednalo se o zařízení pro seniory, čekárny před ordinacemi obvodních lékařů, kteří mají seniory ve své péči, dále v zájmových útvarech a klubu důchodců. Výzkumný soubor tvořilo 100 seniorů, z toho 50 žen a 50 mužů. Rozdělení respondentů ve stejném zastoupení podle pohlaví jsme si zvolili záměrně. Zde jsme se pokusili zmapovat, jestli se senioři ve Znojmě vzdělávají a jakému typu zájmovému vzdělávání dávají přednost, kolik hodin týdně se věnují zájmovým činnostem, ale také jaké jsou překážky k jejich zájmovým činnostem a zda využívají nabídek zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě. Závěr našeho průzkumu tvořilo zjištění, zda v poslední době sami senioři nějakou zájmovou aktivitu navštívili, či je nějaká aktivita, která jim v jejich volném čase chybí.

Průzkum potvrdil, že se senioři i v tak vysokém věku vzdělávají. Besedy a přednášky jsou favority. Právě na besedy a přednášky chodí nejraději, a to z důvodu přátelského setkávání s vrstevníky a jinými lidmi. Starší senioři, kteří se nemohou vzdělávacích akcí zúčastňovat z důvodů zdravotních, finančních nebo jiných, nejvíce čtou.

Z našeho průzkumu je zde jednoznačné potvrzení teorie, že vzdělávání seniorů bylo, je a bude vždy důležitou součástí života lidstva. Je však třeba se na tuto etapu v životě včas a dostatečně připravit.

Výzkumný cíl této práce byl splněn. Senioři ve Znojmě nezahálejí a vzdělávají se. Vzhledem k počtu respondentů, lze z tohoto výsledku dotazníkového šetření vyvodit závěry i pro různé zájmové instituce a sdružení. Víme, že jsme v rámci empirické části nepokryli všechny strany problematiky, ale naše zjištěné výsledky však mohou posloužit jako informace pro další průzkum.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ARMSTRONG, Michael. 2007. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1407-3.
- [2] BENEŠ, Milan, 2008, *Andragogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2580-2.
- [3] ČÁP, J., J., MAREŠ, 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-463-X.
- [4] HAŠKOVCOVÁ, Helena. 2012. *Sociální gerontologie aneb Seniori mezi námi*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7262-900-8.
- [5] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [7] MATULAJ, Stanislav, 2011. *Kompendium metodologie sociologických výzkumov*. Prešov: Kušnír. ISBN 978-80-89-404-23-0.
- [8] NAKONEČNÝ, Milan, 1996. *Motivace lidského chování*. Praha: Akademie věd ČR. ISBN 80-200-0592-7.
- [9] ONDRÁKOVÁ, Jana a kol., 2012. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart. ISBN 978-80-7465-038-3.
- [10] PACOVSKÝ, Vladimír, 1990. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicenum. ISBN 80-201-0076-8.
- [11] POKORNÁ, Andrea, 2010. *Komunikace se seniory*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3271-8.
- [12] PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ, 2009. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.
- [11] SMÉKAL, Vladimír, 2002. *Pozvání do psychologie osobnosti: Člověk v zrcadle vědomí a jednání*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-85947-80-3.
- [12] SUCHÁ, J., I. JINDROVÁ a B. HÁTLOVÁ, 2013. *Hry a činnosti pro aktivní seniory*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0335-3.
- [13] ŠERÁK, Michal, 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.
- [14] TOŠNEROVÁ, Tamara, 2009. *Jak si vychutnat seniorská léta*. Praha: Computer Pres. ISBN 978-80-251-2104-7.
- [15] VÁGNEROVÁ Marie, 2007. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha:

Univerzita Karlova, ISBN 978-80-246-1318-5.

[16] VIDOVIČOVÁ, Lucie, 2008. *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4627-6.

[17] WOLF, Josef, 2004. *Antropologie pro každý den*. Praha: ARSCI. ISBN 80-86078-42-6.

[18] WOLF, Josef, et. al. 1982. *Umění žít a stárnout*. Praha: Svoboda. ISBN 25-124-82.

INTERNETOVÉ ZDROJE

[1] Znojmo - Wikipedie [online] [cit. 2014-03-19] Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Znojmo>

[2] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, Veřejná databáze ČSÚ [online] [cit. 2014-03-19] Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

A3V Akademie třetího věku

atd. a tak dále

ČR Česká republika

např. například

TJ Tělovýchovná jednota

tj. to je

SEZNAM CIZOJAZYČNÝCH NÁZVŮ

Canisterapie - léčebná terapie za pomoci psa

Cumulative percent - kumulativní procenta

Frequency – frekvence

Chi-Square Tests – chí kvadrát test

Kalanetika – cvičení na zpevnění svalstva

Median - medián

Missing - chybějící

Mode – modus

Tai-chi – čínské cvičení a bojové umění

Univariační analýza – testování jedné proměnné

Walking – chůze se speciálními hůlkami

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Deskriptivní charakteristika

Tabulka 2 Pohlaví?

Tabulka 3 Věk?

Tabulka 4 Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Tabulka 5 Kde nyní žijete?

Tabulka 6 Žijete s?

Tabulka 7 Vzděláváte se?

Tabulka 8 Jaké typy zájmového vzdělávání upřednostňujete?

Tabulka 9 Kolik času týdně věnujete zájmovému vzdělávání?

Tabulka 10 Kde se věnujete zájmovým činnostem?

Tabulka 11 Jaké jsou překážky v účasti na zájmovém vzdělávání?

Tabulka 12 Máte dostatek potřebných informací o zájmových činnostech?

Tabulka 13 Jakým způsobem se dovídáte o zájmovém vzdělávání pro seniory?

Tabulka 14 Využíváte nabídky zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě?

Tabulka 15 Navštívili jste v posledních 6 měsících nějaký vzdělávací kurz, přednášku nebo jiný druh vzdělávacích aktivit?

Tabulka 16 Podle jakých kritérií si kurz, besedu, přednášku a jiné vzdělávací programy vybíráte?

Tabulka 17 Postrádáte nějaký druh zájmového vzdělávání, který neproběhl ve Vašem okolí a který byste si přáli?

Tabulka 18 Statistická závislost

Tabulka 19 Pohlaví versus Kde nyní žijete

Tabulka 20 Chi-Square Tests

Tabulka 21 Věk versus Bydlení

Tabulka 22 Chi-Square Tests

Tabulka 23 Věk versus Vzdělávání

Tabulka 24 Chi-Square Tests

Tabulka 25 Věk versus Typ vzdělávání

Tabulka 26 Věk versus Typ vzdělávání

Tabulka 27 Chi-Square Tests

Tabulka 28 Věk versus Čas zájmového vzdělávání

Tabulka 29 Chi-Square Tests

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milí respondenti,

jsem studentkou Fakulty humanitních studií na UTB ve Zlíně. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění tohoto dotazníku, který bude použit pouze pro zpracování dat v praktické části mé bakalářské práce na téma: Zájmové vzdělávání seniorů 65-74 let. Odpovídejte, prosím, ve zcela anonymním dotazníku na všechny otázky. Odpovědi budou zpracovány jen pro uvedený účel.

Děkuji Vám za důvěru a spolupráci.

Jana Špalková

1. Pohlaví

- a) žena
- b) muž

2. Jaký je váš věk?

- a) 65-70
- b) 71-74

3. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) střední odborné - vyučen/a
- c) střední odborné s maturitou
- d) středoškolské s maturitou
- e) vyšší odborné
- f) vysokoškolské

4. Kde nyní žijete?

- a) ve vlastním bytě, domě
- b) u příbuzných
- c) v domově pro seniory
- d) jinde

5. Žijete s:

- a) s partnerem
- b) sám/a
- c) s vlastním potomkem
- d) se spolubydlícím

6. Vzděláváte se?

- a) Ano
- b) Ne

7. Jaké typy zájmového vzdělávání upřednostňujete?

- a) vzdělávací kurz
- b) univerzita třetího věku
- c) beseda, přednáška
- d) kroužek
- e) čtení knih a odborných časopisů
- f) ne, nevzdělávám se

8. Kolik času týdně věnujete zájmovému vzdělávání? (např. cvičení, divadlo, škola, sportovní nebo jiný kroužek, kurz, přednášky aj.).

- a) 5-8 hodin
- b) 9-14 hodin
- c) 15-20 hodin
- d) 21-30 hodin
- e) 31 hodin a více
- f) nevěnuji se žádnému vzdělávání

9. Kde se věnujete svým zájmovým činnostem?

- a) u sebe doma
- b) blízko bydliště
- c) v zájmových útvarech
- d) jinde

10. Jaké jsou překážky v účasti na zájmovém vzdělávání?

- a) nemohu se zúčastnit ze zdravotních nebo finančních důvodů
- b) vzdálenost zájmových útvarů
- c) nezájem (o daný druh kurzu, besedy, přednášky aj.)
- d) nemám čas, starám se o děti, vnoučata
- e) účast pro mne už nemá smysl
- f) jiný důvod

11. Máte dostatek potřebných informací o zájmových činnostech?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

12. Jakým způsobem se dovídáte o zájmovém vzdělávání pro seniory?

- a) rodina
- b) přátel a sousedů
- c) média – rádio, televize, internet
- d) informačních letáků a brožur
- e) nikoho, zajímám se sám/a
- f) jinak

13. Využíváte nabídky zájmových aktivit pro seniory ve Znojmě?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

14. Navštívili jste v posledních 6 měsících nějaké vzdělávací kurz, přednášku nebo jiný druh vzdělávacích aktivit?

- a) ano
- b) ne

15. Podle jakých kritérií si kurz, besedu, přednášku a jiné vzdělávací programy vybíráte?

- a) cena
- b) obsah programu
- c) společenské důvody
- d) snadná dostupnost
- e) občerstvení
- f) jiné

16. Postrádáte nějaký druh zájmového vzdělávání, který neproběhl ve Vašem okolí a který byste si přáli?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne